

ΓΙΑ ΝΑ ΖΗΣΕΙ Η ΕΝΟΡΙΑ

ΕΙΣΗΓΗΣΗ (*)

ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
 Έπ. Καθηγητού του Πανεπιστημίου Αθηνών

Γενική υποκειμενική ή αντικειμενική;

Η διατύπωση της αναθέσεως από την Ίερά Σύνοδο στην Συνοδική Έπιτροπή Θείας Λατρείας και Ποιμαντικού Έργου για τη μελέτη του θέματος «ἀναζωογόνηση και δραστηριοποίηση της ένορίας» μάς κάνει να διερωτηθούμε κατά πόσο η Ένορία συνιστά τὸ υποκείμενο ἢ τὸ ἀντικείμενο τῆς ἀναζωογονήσεως και δραστηριοποιήσεως. Η γενική πτώση (τῆς ένορίας) είναι γενική υποκειμενική ἢ γενική ἀντικειμενική;

Στή συνέχεια, ἡ πρόταση ἐπιχειρεῖ νὰ συγκεκριμενοποιήσει ὀρισμένα μεγέθη και μάλιστα κάνει λόγο για ὑπόδειξη τρόπων και μεθόδων ὡστε ν' ἀναπτυχθεῖ ἡ δραστηριότητα τῆς Ἐκκλησίας (πρὸς καταρτισμὸν και ἀναζωογόνησιν τῶν πιστῶν ἐν ἐκάστη ένορία). Σύμφωνα, λοιπόν, με τὴν πιδ πάνω πρόταση ἡ Ἐκκλησία ὀφείλει νὰ ἀναπτύξει δραστηριότητα με στόχο τὸν καταρτισμὸν και τὴν ἀναζωογόνηση τῶν πιστῶν σὲ κάθε ένορία.

Δύο τρόποι ἀναγνώσεως τῆς έντολης τῆς Ί. Συνόδου

Υπάρχουν δύο τρόποι ἀναγνώσεως αὐτῆς τῆς προτάσεως.

Η πρώτη προβάλλει ἐνώπιόν μας ἕνα ἀσύνδετο σχῆμα. Είναι ὡς ἡ Ἐκκλησία, ἡ ένορία, οἱ πιστοὶ νὰ μὴν ἔχουν μία ὀργανική ένότητα μεταξύ τους ἢ Ἐκκλησία νὰ εἶναι κάτι ἀπ' ἔξω. Περὶ ποιᾶς ὅμως Ἐκκλησίας πρόκειται; Πρόκειται για τὴν διοικοῦσα Ἐκκλησία, για τὴν ἰδέα τῆς Ἐκκλησίας γενικά πὸν ὀλοποιεῖται σὲ μία ένορία ἐν χρόνῳ και τόπῳ, στήν ὀποία ἀνήκουν ὀρισμένοι πιστοὶ πὸν πρέπει με μιά σειρά δραστηριοτήτων νὰ καταρτισθοῦν και νὰ ἀναζωογονηθοῦν; Και ποιά μπορεί νὰ εἶναι ἡ σχέση αὐ-

τῶν τῶν συγκεκριμένων πιστῶν με τὴν Ἐκκλησία και τὴν ένορία;

Τὰ ἐρωτήματα αὐτὰ βρίσκουν ἀσφαλῶς τὴν ἀπάντησή τους ἐν τὴν πρόταση τῆς Ί. Συνόδου τὴν ἀναγνώσουμε με ἕνα δεύτερο τρόπο ἀναγνώσεως.

Ἐκκλησία, ένορία, πιστοὶ συνιστοῦν μία ἀδιάσπαστη ένότητα, μέρη ἐνὸς ὀργανικοῦ ὅλου πὸν δρᾷ και ζεῖ, ζεῖ δὲ οὐκέτι αὐτὸ ἀλλὰ ζεῖ ἐν αὐτῷ Χριστὸς (πρβλ. Γαλάτας β' 20).

Ἡ ἐν Χριστῷ ζωὴ: προϋπόθεση και στόχος

Στὸ μέτρο πὸν ἀναπτύσσεται ἡ ἐν Χριστῷ ζωὴ σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα τῆς Ἐκκλησίας, και σ' αὐτὲς ἀκόμα τὲς μικρότερες ένότητες πὸν τὴν ἀπαρτίζουν, ἡ Ἐκκλησία ζεῖ και δρᾷ, ἀλλοιῶς παραμένη ἀδρανῆς και νεκρά. Ἡ ἐν Χριστῷ ζωὴ στήν Ἐκκλησία εἶναι μεταδοτική και ἀκολουθεῖ ὀδοὺς ἀμφίδρομης ἢ πολύδρομης κυκλοφορίας.

Ἡ ζωὴ εἶναι, βέβαια, ἕνα συνεχές, ὀπάρχει μιά κλιμάκωση ζωῆς και ὁ Κύριός μας ἤλθε «ἕνα ζῶν ἔχωμεν και ἕνα περισσὸν ἔχωμεν» (Ἰωάννου ι' 10). Αὐτὴ ἡ κλιμάκωση ὀπωσδήποτε ἐπιδέχεται διαφορετικές μορφές ζωῆς. Ζωῆς κατὰ τὴν ὀποία μόλις και ἐπιβιώνουμε, ἢ ἀπλῶς φυτοζωοῦμε και ζωῆς πὸν τὴν χαρακτηρίζει μιά ζωντάνεια, πὸν ἀκτινοβολεῖ και μεταδίδεται ἀφοῦ ἔχει, βέβαια, πρῶτα μεταληφθεῖ.

Γι' αὐτὴν τὴν τελευταία ἀκριβῶς ζωὴ πρόκειται ἐδῶ, ζωὴ πὸν μπορεί πραγματικά νὰ ἀναζωογονήσει τοὺς μεμονωμένους πιστούς, και αὐτοὺς πὸν δυὸ δυὸ ἢ τρεῖς τρεῖς μαζί εἶναι συγκεντρωμένοι στὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, και τοὺς ἄλλους, τοὺς περισσότερους πὸν δέρονται ὁ ἕνας με τὸν ἄλλο και ἀποτελοῦν μιά εὐχαριστιακὴ κοινότητα, και ὅλους τοὺς ὑπόλοιπους, πὸν μυστικά ἀπαρτίζουν τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, σὲ συγκεκριμένο τόπο και χρόνο και συνιστοῦν τὴν τοπική Ἐκκλησία ἢ τὴν Ἐκκλησία μιᾶς Χώρας (ἐθνι-

* Συνέχεια ἐν τῆς σελ. 121 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 8 τεύχους.

κή), ή τήν Καθολική Έκκλησία. Όπωςδήποτε ή καθολικότητα είναι δυνατό να χαρακτηρίζεται και τήν πού μικρή σύναξη εφόσον ανήκει ποιοτικά στην Καθολική Έκκλησία.

Λειτουργίες τής ζωής τής Έκκλησίας

Η αναζωογόνηση, λοιπόν, θα πρέπει να συνίσταται στην ακολουθία του αληθινού δρόμου τής ζωής, στην επαφή με τον ίδιο τον Κύριο (Ίωάννου ιδ' 6), πού πραγματοποιείται μέσα στο ζωντανό σώμα Του, τήν Έκκλησία. Στην επαφή, δηλαδή, με το λόγο του Θεού, τήν συμμετοχή στο σώμα Του και το αίμα Του, τή διακονία στα έργα τής αγάπης. Μ' αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται ή ζωντανή κοινωνία με τον Θεό, τους ανθρώπους, με τον εαυτό μας.

Με το κήρυγμα, τήν κατήχηση, τόν ευαγγελισμό, με τά μυστήρια και τήν προσευχή, με τή διακονία στα έργα τής αγάπης σε όλη τήν ψυχοσωματική διάσταση του ανθρώπου μεταδίδεται ή ζωή και αξίζει μέσα μας και ζωοποιεί τήν όλη μας ύπαρξη.

Συγκοινωνούσες και όχι στεγανές ενότητες

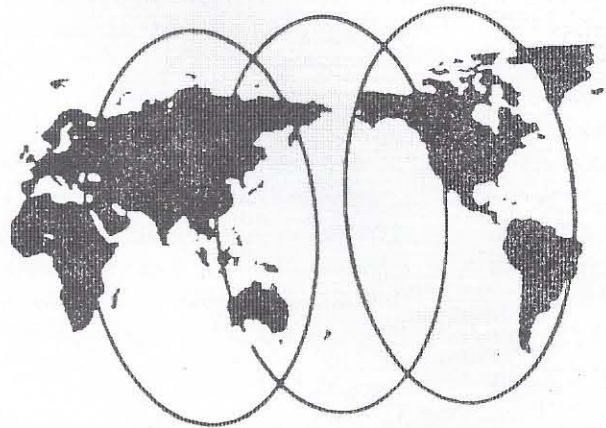
Αυτές όμως οι θεμελιώδεις λειτουργίες τής Έκκλησίας, όπως είναι ή μαρτυρία, ή λατρεία, ή διακονία τής αγάπης, ή κοινωνία, δέν λειτουργούν «στεγανά» σε απομονωμένους χώρους ατόμων, ένοριών, επισκοπής, αλλά «συγκοινωνιακά» διαδοχικά αλλά και σύγχρονα ως «κατ' ένορίαν» αλλά και «υπέρ ένορίαν πράξεις».

Τολμώ να υποστηρίξω ότι σε μία ζωντανή ποιμαντική, πού ασκείται πολυμερώς και πολυτρόπως στα πλαίσια μιας Έπισκοπής δέν υπάρχουν περιθώρια για «παρ' ένορίαν» ποιμαντικές πράξεις όσο για παρ' ένορίαν ίεροπραξίες στενά συνδεδεμένες ένδεχομένως με βιοποριστικές οικονομικές πραγματικότητες και αντιδράσεις.

Στις άστικές ιδιαίτερα Ένορίες τά «όρια», παρ' όλη τήν νομική χωροταξική κατοχύρωσή τους άπονούν σε πολλά σημεία πού άφορούν στην διαποίμανση τών πιστών. Το ίδιο συμβαίνει και με τά όρια τών όμόρων Έπισκοπών (Μητροπόλεων).

Έτσι, είναι δυνατό ποιμαντικά, ό πιστός πού ανήκει στην α' Μητρόπολη να εκκλησιάζεται τις Κυριακές σε ένορία τής β' Μητροπόλεως· κατά τις μεγάλες έορτές στον Ί. Ναό τής ένορίας του· να τόν «αγιάζει» τά Φώτα ό εφημέριός του· να καλεϊ όμως για Άγιασμό και Ευχέλαιο φίλο ιερέα πού ανήκει σε άλλη Μητρόπολη· να εξομολογείται σε Πνευματικό μακρυνης Μητροπόλεως ή Γέροντα και να παρακολουθεί τó έσπερινό κήρυγμα τής Τετάρτης του Μητροπολίτη τής όμόρου Μητροπόλεως.

Άν, τώρα, παριστάναμε τις περιοχές τών όμόρων Ί. Μητροπόλεων με μεγάλους κύκλους και τις περιοχές τών Ένοριών με μικρότερους, έτσι όπως έχει διαμορφωθεί σήμερα ή ποιμαντική πρακτική στις μεγάλες πόλεις, δέν μπορεί να ισχύσει τó του Άρχιμύδη: «Μή μου τούς κύκλους (τούς ποιμαντικούς) τάραιτε». Κύκλοι μικροί μετά μεγάλων θα έφάπτονται και θα τέμνονταν πολλαπλώς και τίποτε δέν μπορεί να προδικάσει ή να άποκλείσει ένδεχομένως διαταραχές.

Ή κόσμος έγινε σήμερα μια γειτονιά. Πολύ περισσότερο οι Μητροπόλεις κι οι Ένορίες μας...

Συνείδηση του μέρους μέσα στο όλο

Τούτο πάλι δέν σημαίνει ότι χάνονται τά όρια, ότι κανένας δέν έχει τήν ποιμαντική ευθύνη και όλοι δρούν μέσα στην άοριστία και ένεργούν άνεύθυνα. Περισσότερο θα ήθελα να τονίσω τή βαθειά όργανική ποιοτική ένότητα πού υφίσταται μεταξύ επισκοπής — ένορίας — πιστών, παρά μία άθροιστική προσέγγιση πού άπαριθμεί στοιχειά, και άπαρτίζει ένότητες όπου για παράδειγμα τόσες Ένορίες θα άποτελούσαν μία Έπισκοπή ή Μητρόπολη.

Τό αντίθετο είναι αληθινό, τουλάχιστο στην ιστορική εξέλιξη τών πραγμάτων, κατά τήν όποια, ένα τμήμα τής υπό τόν Έπίσκοπον εύχαριστιακής συνάξεως, όταν τó άπαιτούσαν οι άνάγκες, συναζόταν χωριστά, διατηρώντας διοικητική και ποιμαντική ένότητα μαζί του. Και όχι όπως ένα μελίσι πού με τήν καινούρια βασιλίσσά του άποτελεί ένα καινούριο ανεξάρτητο βασίλειο. Ή Έπίσκοπος επισκοπούσε, διατηρούσε τήν έπ-οπτεία του όλου· ό Πρεσβύτερος στην έν-ορία του, κάτω άπό τó βλέμμα του, διατηρούσε τó όπτικό του πεδίο τούς ένορίτες του, έβλεπε μέσα δηλαδή και βρισκόταν σε ποιμαντική έτοιμότητα και έπι-φυλακή τών πέντε αισθήσεων. Ή ιερέας ήταν και

είναι αυτός που βλέπει, ακούει, ψάξει, όσφραίνεται, γεύεται και καθίσταται σε τελευταία ανάλυση έπισκοπος ψυχών και σαμάτων για να συγκρατεί ζωντανό το μικρό ποίμνιο.

‘Η ένορία έγγύηση για διαπροσωπικές σχέσεις

‘Η άμεση σχέση του πρεσβυτέρου με τους ένοριτες του στα πλαίσια της Ένορίας συνιστά και το πιο μεγάλο ασφαλώς πλεονέκτημα της Ένορίας και την αξία της όχι μόνο ως βασικής «μονάδος οργανώσεως» του εκκλησιαστικού βίου, αλλά και ως βασικής ποιμαντικής «μονάδος κρούσεως». Γιατί, εκεί όπου ο πρεσβύτερος ή οι πρεσβύτεροι και οι ένοριτες εισέρχονται σε μια ζωντανή διαπροσωπική σχέση μεταξύ τους και γνωρίζουν ο ένας τον άλλο, εκεί συντελείται κοινωνία και έπικοινωνία και υπάρχει περίπτωση να άκουστέ και να είσ-ακουστεί το Ευαγγέλιο και να πραγματοποιηθεί ή Βασιλεία του Θεού και ή σωτηρία του ανθρώπου. Προϋπόθεση λοιπόν για ζωντανή ένορία συνιστά ή σε ανθρώπινα μέτρα διάθρωση των ένοριών όπου οι άνθρωποι γνωρίζονται κατ’ όνομα.

Ποιμαντική πολλαπλών επιπέδων

Τούτο πάλι δέν σημαίνει, ότι ή ένορία συνιστά και το μοναδικό ποιμαντικό πεδίο δράσεως της Εκκλησίας. Γνωρίζουμε ότι ή διαποίμανση συντελείται σε πολλά επίπεδα. Ποιμαντική πρόσωπο με πρόσωπο ποιμαντική έπί μέρους ομάδων ή κατηγοριών ανθρώπων ποιμαντική δομών, θεσμών και του γενικότερου περιβάλλοντος. Τα πρόσωπα ασφαλώς που άσκούν αυτή τη διαφοροποιημένη ποιμαντική διαφέρουν και διαφοροποιούνται.

Έτσι ποιμαντική δραστηριότητα είναι δυνατό ν’ αναληφθεί ακόμα και από τους λαϊκούς, τους μοναχούς, τον έφημέριο, τον γέροντα, τον έπίσκοπο, ένα μοναστήρι, μία σύνοδο — ακόμα και οικουμενική. Στοιχοϋντες στο παράδειγμα του Αρχιποίμενος Χριστού ποιμαίνουν και παρακαλοϋν τον Λαό Του. ‘Ο καθένας με το δικό του τρόπο, στα δικά του μέτρα.

‘Οδός διπλής κατευθύνσεως

Κάθε ποιμαντική έργασία που έπιτελείται στο επίπεδο της ένορίας έχει ύψηλή πιθανότητα να είναι καρποφόρα και να συμβάλει στην γενικότερη αναζωογόνηση των πιστών, της ίδιας της Ένορίας, αλλά και της ευρύτερης Εκκλησίας του Χριστού. Αυτή ή αντίδοση ζωής άποτελεί και στόχο αλλά και κίνητρο στην

αναζήτηση τρόπων και μεθόδων για την αναζωογόνηση της Ένορίας.

Ένας ποιμαντικός σχεδιασμός προς μία τέτοια κατεύθυνση έχει ως άφετηρία την συν Θεού βεβαιότητα ότι οι προσπάθειές μας δέν θα πάνε χαμένες, αλλά θα τελεσφορήσουν, άρκεί αι μέθοδοί μας ν’ άνοίγουν δρόμους ποιμαντικής διακονίας, να μήν είναι συνταγές ευκαίρου-άκαίρου έφαρμογής αλλά προσρμογής στις συγκεκριμένες έν τόπω και χρόνω ανάγκες του ανθρώπου και του κόσμου («κατά την έκάστου ιδίαν χρείαν»).

‘Ο ιερέας, κύριος μοχλός

Πέρα όμως από όποιονδήποτε ποιμαντικό σχεδιασμό και ποιμαντικές μεθόδους βρίσκεται ή μορφή του ποιμένα, ο όποιος άποτελεί και τον κύριο μοχλό της ποιμαντικής έργασίας της ένορίας. ‘Οποιαδήποτε συζήτηση για αναζωογόνηση, αναζωπύρωση, δραστηριοποίηση της ένορίας θα άποβαίνει άκαρπη αν δέν προσεχθεί ο ιερέας και ή θέση που κατέχει στο ποιμαντικό έργο.

Τα μέτρα που προτείνονται συνήθως αναφέρονται κυρίως στις έλλείψεις που υπάρχουν στην όργάνωση της ένορίας, στην άπουσία ή παρουσία έκσυγχρονισμένων δομών, στον καταμερισμό της έργασίας. Σε πάρα πολλά σημεία είναι πολύτιμες οι ύποδείξεις που προέρχονται από μία κοινωνιολογική προσέγγιση και ιδιαίτερα από το χώρο της Ποιμαντικής Κοινωνιολογίας. ‘Ο τελευταίος αυτός κλάδος πολλά έχει συνεισφέρει στον προβληματισμό μας για παροχή καλλιτέρων ποιμαντικών ύπηρεσιών.

Προσωπικότητα και ψυχολογικές αντιδράσεις

‘Αν ή συζήτηση, όμως, περι δομών και θεσμών ένθουσιάζει ιδιαίτερα σήμερα τους ύπευθύνους, θα πρέπει να μη ξεχαστεί, αλλά να τονισθεί καταλλήλως το πρωτεϋον ζήτημα της προσωπικότητας και της θέσεως του ιερέα. Έδώ πάλι συνήθως άπαιτούμε από αυτόν να έχει μία σειρά ήθικων, κοινωνικών, μορφωτικών προσόντων, τα όποια είναι άπαραίτητα για να σταθεί ο ποιμένας στο ύψος των Ιερατικών του καθηκόντων. ‘Η καλλιέργεια και ή ανάπτυξη της προσωπικής του πνευματικής ζωής κρίνεται έξάλλου άπαραίτητη προϋπόθεση για την έκτέλεση του έργου του και είναι όρθή μία τέτοια θεώρηση.

Συχνά όμως παραθεωρείται ή προσωπικότητα και ή προσωπική του ζωή ως κέντρο ποικίλων ψυχο-

λογικῶν ἀντιδράσεων στὶς διάφορες καταστάσεις ποὺ τοῦ συμβαίνουν κατὰ τὴν ἀσκηση τοῦ ποιμαντικοῦ λειτουργήματος.

Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι αὐτὴ ἢ πλευρὰ τῆς ζωῆς τοῦ ἱερέως δὲν ἀναδύεται εὐκολα καὶ μᾶλλον καταπιέζεται· κατὰ συνέπειαν δημιουργεῖ προβλήματα ἔστω καὶ ἀθέατα στὶς σχέσεις του μὲ τοὺς ἱεραρχικά ἀνωτέρους του, μὲ τοὺς συναδέλφους του, μὲ τὸν ἴδιο του τὸν ἑαυτό, μὲ τοὺς οἰκείους του. Θὰ πρέπει ἀσφαλῶς νὰ ὑπάρξει ὑπέρβαση τῶν ἐσωτερικῶν ἢ διαπροσωπικῶν ψυχολογικῶν δυσκολιῶν, οἱ ὁποῖες ἐπενεργοῦν ἀνασταλτικά στὸ ἔργο του.

Δυσκολίες ποὺ ἀναστέλλουν τὸ ἔργο του

Τέτοιες δυσκολίες προκύπτουν π.χ. ἀπὸ μία κατ' ἐξακολούθηση προνομιακῆ μεταχείριση ἄλλων συναδέλφων καὶ τοποθέτησή τους σὲ θέσεις, λειτουργήματα ἢ ἀξιώματα ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀπολαμβάνουν τιμὴ, δόξα ἢ οἰκονομικὰ ὀφέλη (ἱερατικῶς προϊστάμενοι, τοποθετήσεις στὰ γραφεῖα τῶν Ἱ. Μητροπόλεων, ὑπηρεσία στὰ Κοιμητήρια).

Διατυπώνονται πολλὲς φορές παράπονα γιὰ ἀνίση καὶ ἀδίκη μεταχείριση καὶ τὴ χωρὶς ἀντικειμενικὰ ἀξιολογικὰ κριτήρια Ἐπετηρίδος τοποθέτηση σὲ θέσεις ἱερατικῶς προϊσταμένων, ἀρχιερατικῶν ἐπιτρόπων κ.τ.τ. προσώπων ποὺ δὲν συγκεντρώνουν τὰ ἀνάλογα προσόντα, πρᾶγμα ποὺ γεμίζει πικρία τοὺς ὑπολοίπους.

Πολλὲς φορές δὲν βρίσκουν κατανόηση, ἀναγνώριση καὶ παραδοχὴ σὲ τυχόν ποιμαντικὲς πρωτοβουλίες ποὺ ἀναλαμβάνουν. Καὶ αὐτό, ὄχι γιὰ λόγους ἀντικειμενικῶν λαθῶν, παραλείψεων ἢ καὶ ἀστοχιῶν, ἀλλὰ ἀπὸ ἀντιζηλία καὶ μόνο. Ἡ καχυποψία ὡς πρὸς τὰ κίνητρα δράσεως εἶναι παγία κατάσταση μεταξὺ συναδέλφων. Ἡ τυχόν ἐπιτυχία ἀντιμετωπίζεται μὲ ψυχρότητα καὶ χωρὶς ἐνθουσιασμό ὥστε νὰ ἐνθουσιαστοῦν καὶ ἐκεῖνοι γιὰ νὰ συνεχίσουν τὸ ἔργο τους.

Ἡ χρόνια «δευτερεύουσα τῇ τάξει» θέση κατὰ τὴν ἀντίληψη νεωτέρων διοριζομένων πρεσβυτέρων, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλες τυχόν προστριβὲς μεταξὺ συμπρεσβυτέρων ὀδηγεῖ στὸ φαινόμενο, πολλοὶ νὰ εὐχονται νὰ ὑπηρετοῦν σὲ «μονοθέσιες» ἐνορίες καὶ τὸ ἐπιδιώκουν, ὥστε νὰ ἔχουν ἔτσι ἐλεύθερο πεδίο δράσεως στὴν ἐνορία «τους».

Ἑπέρβαση τῶν δυσκολιῶν

Ἵστερα ἀπὸ ὅλα αὐτά, ἓνα ἀπὸ τὰ κύρια μελήματα μιᾶς ποιμαντικῆς τῆς ἐνορίας στὸ ἐπίπεδο ποὺ

συζητᾶμε, θὰ πρέπει νὰ εἶναι καὶ ὁ διακανονισμὸς τῶν μεταξὺ τῶν συνυπηρετούντων ἱερέων διαπροσωπικῶν σχέσεων, ἀλλὰ καὶ μὲ τοὺς ἀνωτέρους τους.

Ἄν ἐξομαλυνθοῦν οἱ δυσκολίες ποὺ ἀναφέρθηκαν, καὶ αὐτὸ μπορεῖ νὰ συμβεῖ ὄχι μόνο μὲ τὸ πνεῦμα ὑπακοῆς καὶ ταπεινώσεως ποὺ πρέπει νὰ διακρίνει πραγματικὰ τοὺς ποιμένες, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἐγγραφή τῶν ζητημάτων αὐτῶν σὲ κατάλογο ποιμαντικῶν προτεραιοτήτων καὶ τὴν κατάλληλη ἀντιμετώπισή τους, τότε ἂς εἶμαστε βέβαιοι, ὅτι θὰ παραμεριστεῖ ἓνα ἀπὸ τὰ κύρια ἐμπόδια τῆς ἀναζωογονήσεως τῶν ἐνοριῶν μας. Ἄν ξεπεραστοῦν οἱ προσωπικὲς αὐτὲς δυσκολίες ἀνοίγεται τὶς περισσότερες φορές τὸ πεδίο ἐλεύθερο γιὰ ἀναζωογονητικὴ ἐνοριακὴ δράση.

Ἡ συναίσθηση προσωπικῶν τυχῶν ἐλλείψεων θὰ ὠθήσει τὸν ἱερέα νὰ φροντίσει νὰ τὶς συμπληρώσει μὲ κατάλληλη πνευματικὴ καλλιέργεια, μόρφωση καὶ ἐπιμόρφωση.

Μόρφωση καὶ ἐπιμόρφωση

Δὲν ἐπιμένουμε ἰδιαίτερα στὸ τελευταῖο αὐτὸ ζήτημα, καθότι τὸ θεωροῦμε αὐτονόητο ἔτσι ὥστε νὰ ἀποτελεῖ μόνιμη μέριμνα τῆς διοικήσεως καὶ ποιμαντοσύνης Ἐκκλησίας ἢ ποιμαντικῆς θεολογικῆς ἐκπαίδευση τῶν ποιμένων γιὰ νὰ μποροῦν νὰ ἀνταποκρίνονται στὰ αἰτήματα, τὶς ἀνάγκες καὶ τὶς προσδοκίες τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου καὶ κόσμου.

Δὲν εἶναι ἀσφαλῶς τῆς παρουσίας στιγμῆς νὰ ὑποδείξουμε συγκεκριμένα μέτρα γιὰ τὴν ἐκπαίδευση αὐτῆ. Ἐνα μόνο θὰ ἔπρεπε νὰ τόνισθεῖ, ἡ ἀνάγκη συνεχοῦς ἐπιμορφώσεως καὶ ἀνακυκλώσεως σὲ τακτὲς περιόδους ὅλου τοῦ ἱερατικοῦ δυναμικοῦ μὴδὲ τῶν λαϊκῶν συνεργατῶν ἐξαιρουμένων (ψαλτῶν, νεωκόρων καὶ λοιπῶν διακονούντων προσώπων, ἐμμίσθων ἢ ἐθελοντῶν). Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ ἐκπονηθοῦν εἰδικὰ ἀναλυτικὰ προγράμματα καὶ νὰ χρησιμοποιηθοῦν καὶ τὰ σύγχρονα μέσα διδασκαλίας.

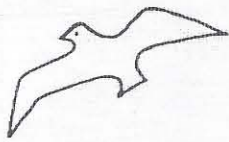
ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗ

Ι Ω Β

✦ Ἡ Ζωὴ καὶ τὰ πάθη του ✦

(Τόμος Α')

Ἐκυκλοφόρησε ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις
τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας
Σελίδες 366, Δραχ. 400

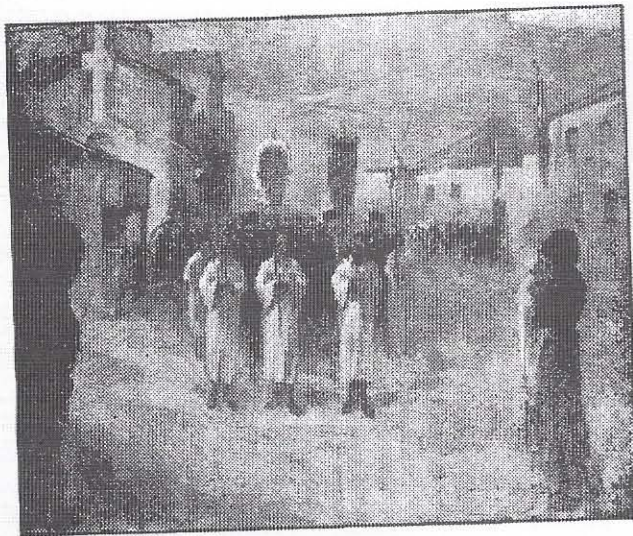

ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΕΙΣ

Ένορίες τῆς παλιᾶς Ἀθήνας

Τοῦ ΠΑΝΑΓΗ ΣΚΟΥΖΕ

Ἡ Ἀθήνα εἶχε χίλιες πεντακόσιες οἰκογένειες χριστιανῶν, τρακόσιες ἑβδομήντα πέντε τούρκων, τριάντα οἰκογένειες αἰθίοπες, μαῦροι, εἰκοσιπέντε οἰκογένειες τουρκόγυφτοι, σιδερούργοι.

Θεόφραστου Τριανταφυλλίδη (1881 - 1955): Περιφορά Ἀναστάσεως (Δημοτική Πινακοθήκη τῆς Ἀθήνας).

«... εἰς τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ τοὺς ἔδιδαν τὴν ἀδειαν νὰ περιέλθουν ὅλη τὴν πόλιν, νὰ συνάξουν ὅ,τι προαιρεῖται ὁ καθένας...».

Ἦτον τριανταεξὶ ἐνορίες, ἐφημερίες. Αὐτὲς οἱ τριανταεξὶ ἐνορίες ἦτον: Ὑπεραντή, Ἅγιοι Ἀπόστολοι, Βλασαροῦ, Ἅγιος Φίλιππος, Ἀσώματος στὰ Σκαλιά, Ἅγιος Θωμάς, Μεγάλῃ Παναγία, Χριστοκοπίδι, Σωτήρας Δικαίας, Ἅγιος Ἀθανάσιος, Ἅγιοι Ἀνάργυροι, Ἅγιος Ἰωάννης Πρόδρομος, Ἅγιος Δημήτριος ὁ Νέος, Ἅγιος Νικόλαος τοῦ Χτενᾶ, ἡ Ἅγία Μεγάλῃ Μοναστήρι, Ἅγία Πελεκαρίχι, Ἅγιος Παντελεήμονας, τὸ Καθολικό, Καμινικαρέα, Χρυσοσπηλαιώτισσα, Ἅγιοι Θεόδωροι, Ἅγιος Γεώργιος Καρύτζης, Ροδατζιό, Ἀγγέλου, Ρόμπη, Καλογρηῶν ἢ Ἅγιος Νικόλαος, Ἀσώματος τοῦ Παπουτζιά, Γοργοπίκο, Σωτήρα Κοτάτζι, Καντήλη, Μαγγούτη, Ραγκαβά, Ἅγιος

Δημήτριος ὁ Κατηφόρης, Ἐλεούσα, Ἅγία Εἰρήνη, Προφήτης Ἥλιος.

Αὐταὶ ὅλαι οἱ ἐκκλησίες εἶχαν περίβολον. Μέσα εἰς τὸν περίβολο εἶχον κελιά, μικρὰ ὀσπιτάκια ἀπὸ ὀκτώ - δέκα ἕως δεκαπέντε καὶ μερικὲς ἕως εἴκοσι καὶ εἰκοσιπέντε. Ἡ κάθε ἐκκλησία εἶχε τὸν ἐπίτροπόν της καὶ μιὰ γυναίκα, περασμένη εἰς τοὺς χρόνους ἑλεόγ-
ταν κλησάρισσα.

Αὐτὴ ἐκατοικοῦσε μέσα εἰς ἓνα κελίον, ἐσκούπιζε τὴν ἐκκλησία, ἀναφτε τὶς κανδήλες καὶ τὰ λουπά. Ἐσήμαινε τὲς πόρτες τῶν ἐνοριτῶν μὲ μιὰ ματζούκα, ἔστοντας νὰ ἐσηκάνοντο νύχτα καὶ ἐλειτουροῦσαν. Ἡ κάθε ἐκκλησία εἶχεν ἀπὸ ἓναν ἐφημέριον. Μερικὲς μεγάλες ἐνορίες εἶχον βοηθό, διάκονο.

Τὰ ἄλλα κελιά ἐκάθονταν πτωχοί, ὅπου δὲν εἶχαν σπίτια καὶ ἐδυστυχοῦσαν. Ἐπήγαιναν ἐκεῖ καὶ ἐκάθονταν καὶ οἱ ἐνορίτες τοὺς ἐμεταχειρίζονταν, τόσοσιν τοὺς ἄνδρες αὐτοὺς καθὼς καὶ τὰς γυναῖκας, εἰς τὲς ἔξω καὶ μέσα δουλιές των καὶ ἐξοῦσαν.

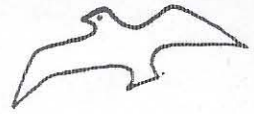
Τοὺς ἀδυνάτους τοὺς ἔστελναν ὅλοι οἱ ἐνορίται ὅ,τι ἐπροαιρεῖτο ὁ κάθε ἐνορίτης. Ψωμί, ὀλίγον λάδι, ἐλιές, φαγί, ξύλα καὶ τὰ λουπά. Αὐτὲς τὲς γυναῖκες οἱ ἐνορίτισες τὶς ἐμεταχειρίζονταν ὡς προσωρινὲς ὑπηρετίσες εἰς θελήματα καὶ ἄλλες δουλιές, παμπάνια, νήματα.

Ἐστοντας οἱ Ἀθηναῖοι πολλὰ ὀλίγα σπίτια, εἶχαν ὑπηρετίσες καὶ κάθε ἐνορίτισσα ὅπου εἶχεν ἀνάγκη διὰ ὑπηρεσίας ἔξω καὶ μέσα τοῦ ὀσπιτιοῦ προσωρινῶς, ἐμεταχειρίζονταν ἀπὸ αὐτὲς νήματα νὰ γνέσουν, μετὰξια καὶ ὑφασίματα πανιῶν καὶ κάθε ἄλλην ἐργασίαν.

Τὸν καιρὸ τοῦ ἐλαιῶνος νὰ μαζεύουν ἐλιές εἰς τοὺς ἀγρούς, σκάλος καὶ λοιπὲς ἐργασίες, ἐλαφρές, ἔξω, τρύγος καὶ ἄλλα καὶ ἐξοῦσαν οἱ πτωχοὶ ἀκτῆμονες καὶ ἄοικοι γέροι, γρηές, δίχως νὰ ὑπάγει κανένας νὰ διακονεῖται.

Ἦτον καὶ ἓνα συνήθιο εἰς Ἀθήνα οἱ ἄρχοντες προσετοὶ εἰς τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων καὶ εἰς τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ ἐδιόριζαν δύο νοικοκυρέους καὶ ἓναν κληρικὸν καὶ τοὺς ἔδιδαν τὴν ἄ-

σ ἐ δρόμους ποιμαντικῆς διακονίας

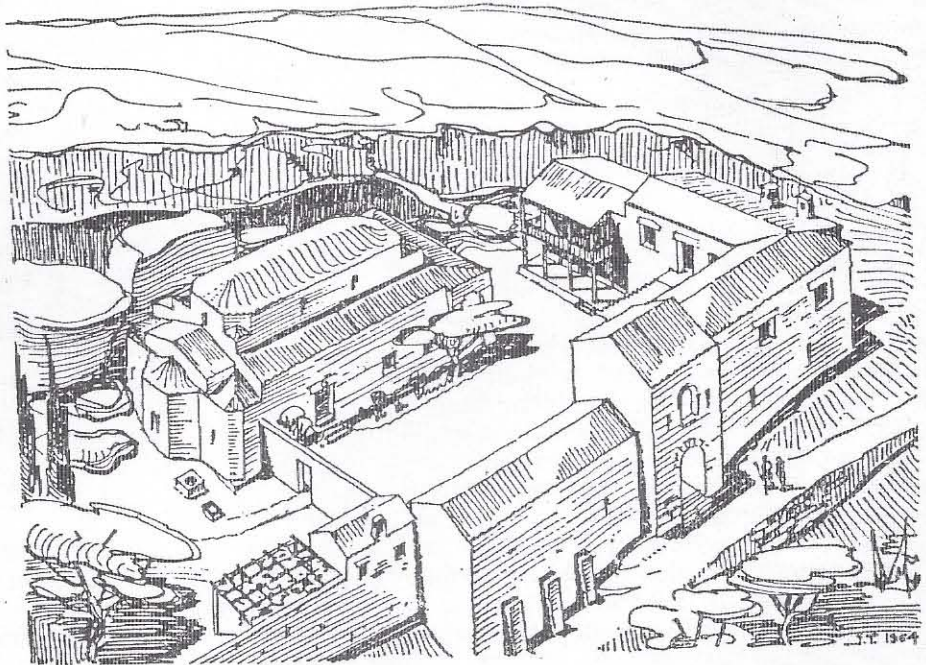
δειαν νὰ περιέλθουν τὰ ἐσινάφια καὶ ὅλην τὴν πόλιν, νὰ συνάξουν ὅ,τι προαιρεῖται ὁ καθένας, ὁμοίως καὶ ἀπὸ τοὺς ἐπιτρόπους τῶν ἐκκλησιῶν, νὰ δίνουν κατὰ ἀπὸ τὰ συναγμένα τῆς ἐκκλησίας. Ὅμοίως καὶ τὰ μοναστήρια, οἱ γούμενοι καὶ οἱ ἐν καταστάσει πατέρες.

Καὶ μ' αὐτὰ τὰ συναγμένα ἀγόραζαν παπούτζια, μανδήλια διὰ τὲς γυναῖκες, φέσια καὶ λοιπά, καὶ εἰς ὀλίγα χρήματα. Καὶ τὰ ἐμοίραζαν εἰς αὐτοὺς τοὺς κατοικοῦντας δυστυχεῖς εἰς τὲς ἐνορίες καὶ εἰς μερικὸς εὐγενεῖς ξεπεσμένους, ὅπου εἶχαν δυστυχῆσει καὶ τοὺς εἶχε μείνει μόνο ἓνα σπίτι, ὅπου ἔκατοικοῦσαν

στολισμὸν καὶ φωτισμὸν τῆς ἐκκλησίας καὶ πρὸς βοήθειαν τῶν πτωχῶν κατοικούντων εἰς τὰ κελιά. Καὶ ἔτι δὲν ἦτον εἰς τὴν πόλιν ἐντόπιοι ζήτορες, παρὰ κατὰ ξένους ἔβλεπες ποῦ καὶ ποῦ.

Μήτε ἐπήγαιναν οἱ πτωχοὶ Ἀθηναῖοι ἀλλοῦ νὰ διακονέψουν ἔχοντας εἰς Ἀθήνα αὐτοὺς τοὺς τρόπους, ζοῦσαν ὑπὲρ τὰς χίλιας ψυχὰς μέσα εἰς τὰς ἐνορίας. Ἐτὶ ἐγίνοντο καὶ καλόγρηες πάμποδες, ὅπου δὲν ὑπαντρεῦντο. Ἐν ἐνὶ λόγῳ, εἰς κάθε ἐνορίαν μέσα, ὅλα τὰ κελιά ἦτον γεμάτα καὶ ἐργάζοντο κάθε ἐργασίαν.

«Αὐταὶ ἔλαι οἱ ἐκκλησίες εἶχαν περίβολον. Μέσα εἰς τὸν περίβολο εἶχον κελιά, μικρὰ ὀσπιτάκια ἀπὸ ὀκτῶ - δέκα ἕως δεκαπέντε καὶ μερικὰς ἕως εἴκοσι καὶ εἰκοσιπέντε... Τὰ κελιά ἐκάθονταν πτωχοὶ, ὅπου δὲν εἶχαν σπίτια καὶ ἐδυστυχούσαν».

ἢ καὶ κανένα ὑποστατικὸν μικρὸν, καί, ἀσυνήθιστοι νὰ ἐργάζονται, ὑστεροῦντο.

Ὅλες οἱ ἐνορίες, ἐφημερίες, εἶχαν ἀφιερῶματα ἀπὸ τοὺς κατὰ καιρὸν ἐνορίτας, ἐλαιόδεντρα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ κατὰ ὀλίγα χωράφια. Εἶχεν ἢ κάθε ἐνορία ἀπὸ ἑκατὸ ἐλαιόδεντρα καὶ ἀπάνω, ἕως διακόσια καὶ περιπλέον. Πολλὰ ὀλίγες ἐνορίες εἶχαν κάτω ἀπὸ τὲς ἑκατὸ ρίζες. Μερικὰς εἶχον καὶ ἀργαστήρια εἰς τὸ παζάρι, ἀγοράν. Εἶχαν καὶ κατὰ μικροὺς κήπους.

Ὁ κάθε χριστιανὸς ἀφιέρωνε ὅ,τι ἐπροαιρεῖτο πρὸς

ἦτον καὶ τῆς ἁγίας Φιλοθέης ὁ ἅγιος Ἀντρέας μέσα εἰς τὴν πόλιν, ὅπου ἐμόναζαν τόσες παρθένες καλόγρηες καὶ ἐζοῦσαν μὲ τὰ ἐργόχειρά τους καὶ μέρος ἀπὸ τὰ εἰσοδήματα τῶν ὑποστατικῶν τῆς ἁγίας Φιλοθέης, ὅπου εἶχεν ἕως χίλια διακόσια πενήντα ἐλαιόδεντρα, τὴν Καλογρέζα, τὸ τσιφλίκι, ἕως πέντε ζευγαριῶν γῆς, καὶ τὸ περιβόλι μὲ τὸ νερό, τρεχάμενο, καὶ εἰς τὰ Πατήσια ἄλλο περιβόλι καὶ ἄλλα πρόβατα καὶ λοιπὰ κτήματα. Κάθε χρόνο ἐόρταζαν τῆς ἁγίας Φιλοθέης εἰς τὸν ναὸν τῆς, τὸν Ἅγιο Ἀντρέαν, ὅπου εἶχε κτίσει ἡ ἴδια.